

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

DÖRDÜNCÜ DAİRE

TIMES NEWSPAPERS LTD v. THE UNITED KINGDOM (N° 1 ve 2)
BİRLEŞİK KRALLIK

(Başvuru no. 3002/03 ve 23676/03)

SONKARAR

STRAZBURG

10 Mart 2009

KESİNLEŞME

10/06/2009

Bu sonkarar kesinleşmiştir. Karar yazım düzeltmelerine tabi tutulabilir.

Times Newspapers Limited (n° 2) – Birleşik Krallık davasında,

İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Dördüncü Dairesi aşağıdaki yargıçlarla toplanmıştır:

Başkan: Lech Garlicki,

Üyeler: Nicolas Bratza,

Giovanni Bonello,

Ljiljana Mijović,

Päivi Hirvelä,

Ledi Bianku,

Nebojša Vučinić,

Daire Yazı İşleri Müdürü: Lawrence Early

17 şubat 2009 tarihinde kapalı olarak müzakerede bulunan Mahkeme, aynı tarihte aşağıdaki sonkararı kabul etmiştir:

USUL

1. Bu dava, İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Avrupa Sözleşmesi'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca *Times Newspapers Limited* ("başvurucu şirket")'ın 28 Ekim 2002 ve 28 Temmuz 2003 tarihlerinde, Büyük Britanya Birleşik Krallığı ve Kuzey İrlanda'ya karşı Mahkeme'ye yaptığı 3002/03 ve 23676/03 sayılı başvurulardan kaynaklanmıştır.

2. Başvurucu şirket Mahkeme önünde, Londra'da bulunan Reynolds Porter Chamberlain hukuk bürosu tarafından temsil edilmiştir. İngiliz hükümeti ("Hükümet") kendi görevlisi, Dışişleri ve Commonwealth Bakanlığı'ndan Avukat J. Grainger tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvurucu yaptığı başvurularda, Birleşik Krallık hukukunda yer alan, internette yayınlanan içeriğin indirildiği her seferinde yeni bir hakaret davasına yol açabileceği yönündeki kuralın ("İnternet yayını kuralı") ifade özgürlüğüne haksız ve orantısız bir müdahale oluşturduğunu ileri sürmüştür.

4. Mahkeme 11 Ekim 2005 tarihinde başvuruları kısmen kabuledilemez bulmuş ve başvurunun kabuledilebilir bulunan kısmını Hükümet'e iletmiştir. Mahkeme ayrıca davanın kabuledilebilirlik ve esas incelemesini birlikte yapmaya karar vermiştir. (Sözleşme'nin 29(3). fıkrası)

DAVANIN ESASI

I. DAVA KONUSU OLAYLAR

5. Başvurucu şirket *The Times* günlük gazetesinin sahibi ve yayıncısıdır. Şirket merkezi İngiltere'de bulunmaktadır.

A. *Times*'ta yayınlanan iki yazı

6. 8 Eylül 1999 tarihinde *Times*'ın yazılı basımında “Kara para aklama suçundan şüpheli ikinci Rus” başlıklı bir haber yayınlanmıştır. Haberde şunlar yer almaktadır:

“İngiliz ve Amerikalı araştırmacılar, Rus mafyasının ikinci patronu olduğu iddia edilen bir kişinin *Bank of New York* kanalıyla gerçekleştirilen kara para aklama operasyonlarında oynadığı rolü inceliyorlar.

Araştırmacıların CIA'nin “Rus mafyasıyla bağlantılı bir örgüt” olarak tarif ettiği Nordex şirketinin sahibi olan G.L.'nin (açık ismine orijinal haberde tam olarak yer verilmişti) ilişkilerini incelediği görülüyor.

G.L.'nin ismi, daha önce Rus vatandaşlarına ait hesaplar için milyonlarca dolar kara parayı akladığından şüphelenilen *Bank of New York* davasıyla bağlantılı olabilecek aklama olayları üzerine yürütülen soruşturmalarda geçti.

90'lı yılların başında Rusya doğumlu bu iş adamı, Nordex'in Viyana'da bulunan eski uluslararası şirket merkezini büyük çapta kara para aklama operasyonları için kullandığından şüphelenen araştırmacıların dikkatini çekmişti. G.L.'nin ismi aynı zamanda İngiliz polisinin 1995'te Rus mafyasının Londra'daki gücü üzerine hazırladığı, “İvan operasyonu” başlıklı bir soruşturma raporunda da geçmişti.

G.L. herhangi bir şekilde suç işlediğini ya da bir suça karıştığını bir çok kez inkar etti.

O tarihten itibaren Viyana'dan ayrılan Nordex'in aynı zamanda nükleer silah kaçakçılığı yaptığı iddia edildi. 90'lı yılların ortalarında bu şirketin eski Sovyetler Birliği'nde mukim 60, Batı'da ise 40 şirketi kontrol ettiği ifade ediliyordu.

Times bu birimlerin 8 ila 10'unun İngiliz yargı yetkisi içinde bulunan topraklarda, özellikle Channel adalarında ve Man adasında kurulmuş off-shore şirketleri olduğu bilgisine ulaştı.

Bu şirketler, çalıştığı yer ve evi Londra polisleri tarafından 1996'da aranan Londralı bir muhasebe uzmanı tarafından yönetiliyordu.

Bunların Rusya'dan gelen fonların Avrupa bankalarına transfer edilmeden önce aklanmasını kolaylaştırdığından şüpheleniliyordu. Muhasebe uzmanı aleyhindeki suçlamalar rağmen, hakkında hiç bir zaman dava açılmadı.

Hemen hemen aynı anda G.L.'nin temsilcisi olduğu iddia edilen Yugoslav ortağı yakalandı ve Londra havaalanına indiğinde sorgulandı. Kendisi aleyhine yapılan suçlamadan bir dava açılmadı.

İngiliz makamlarının yürüttüğü soruşturmalardan bir sonuç alınamamasının sebebinin Nordex'in denetimindeki off-shore şirketleri tarafından akıtılan fonlarla suç faaliyetleri arasında bir bağlantı kurmanın zorluğu olduğuna inanılıyor.

G.L.'nin geçmişte eski Rus başbakanı Victor Tchernomyrdine ile iş yaptığı iddia ediliyor. G.L.'nin ismi, Demokrat Partinin 1993 yılında düzenlediği bir yardım

toplama kampanyasında Başkan Clinton’la birlikte fotoğrafının çekildiği ortaya çıktığında basında manşetlere çıkmıştı.

G.L.’nin aynı zamanda *Bank of New York* hakkında açılan soruşturmanın merkezinde yer alan, Macaristan’a yerleşmiş mafya lideri Semion Mogilevitch’le de iş ilişkileri kurduğu iddiası gündeme gelmişti.”

7. 14 Ekim 1999 tarihinde *Times*’da “bir iş adamının karısı, eşinin mafya lideriyle ilişkisi olduğunu açıkladı.” başlıklı ikinci bir haber yayınlanmıştır. Haberde şu ifadeler yer almaktadır:

“İsviçre makamları tarafından kara para aklama şüphesiyle hakkında soruşturma yürütülen bir iş adamının eşi, kocasının, mafya lideri olduğu iddia edilen G.L.’nin dostu olduğunu açıkladı.

Lyudmila Tchernoi İsviçre makamlarının yürüttüğü bir soruşturmada şüpheli olan aliminyum devi G.L.’nin, ayrıldığı eşi Lev Tchernoi’ya İsrail’e yerleştiği sırada personel ve şoför tahsis ettiğini belirtti. (..)

Bayan Tchernoi’nin, eşi ile G.L. arasındaki ilişkileri hakkındaki açıklamaları doğru ise Bay Tchernoi hakkında yeni sorular uyanmaktadır. CIA 1996’da G.L. tarafından yönetilen, kara para aklama ve nükleer silah kaçakçılığı faaliyetlerine paravan işlevi gören şirket Nordex’in “Rus mafyasının faaliyetlerine karışmış bir örgüt” olduğunu açıklamıştır”.

1996’da G.L., 1993 yılında çekilmiş, kendisini başkan Clinton’la birlikte gösteren bir fotoğrafın gündeme gelmesiyle Amerika’da polemik yaratmıştır. Herhangi bir şekilde suç işlediğini inkar etmiştir.”

8. Bahse konu iki haber, başvurucuya ait gazetenin yazılı versiyonunda yayımlandığı gün, Times’ın internet sitesine koyulmuştur.

B. Yargılamanın başlaması

9. G.L., Times’ın basılı versiyonunda yayınlanan iki yazı nedeniyle, 6 Aralık 1999 tarihinde başvuru şirket, gazetenin genel yayın yönetmeni ve bahsi geçen yazıyı kaleme alan iki gazeteci aleyhine hakaret davası açmıştır (“ilk yargılama”). Davalılar suçlanan yazıların potansiyel olarak hakaret içermesi ihtimaline karşı çıkmamışlar ve yazıların içerdiği bilgilerin gerçekliğini kanıtlayacak delil getirmek için uğraşmamışlardır. Başvurucu buların yerine, aktarılan olayların niteliği ve ciddiyeti nedeniyle, bunları kamunun bilgisine sunma görevleri olduğunu ve halkın bunlardan haberdar olma hakkı bulunduğunu ileri sürerek, sadece sınırlı sorumsuzluk kuralına dayanmışlardır.

10. Birinci yargılama devam ederken tartışma konusu yazılar başvuru şirketin internet sitesinden kaldırılmamış ve arşiv sayfaları vasıtasıyla internet kullanıcılarının erişimine açık tutulmuştur. G.L. 6 Aralık 2000 tarihinde ikinci bir dava açarak, uyuşmazlık konusu yazıların internette yayınlanmaya devam etmesinden şikayetçi olmuştur (“ikinci yargılama”).

Bu davada da davalılar ilk başta bu yargılama çerçevesinde sınırlı sorumsuzluklarına dayanmakla yetinmişlerdir. İki dava birleştirilmiş ve sorumluluk ile tazminat miktarı olarak iki ayrı aşama şeklinde belirlenmiştir.

11. Başvurucu şirket 23 Aralık 2000 tarihinde internet sitesindeki arşivde bulunan iki yazıya aşağıdaki uyarıyı eklemiştir:

“Bu makale G.L’nin Asliye Mahkemesi [High Court] önünde *Times Newspapers* aleyhine hakaret davası açmasına sebep olmuştur. *Times Newspapers* hukuk servisine önceden danışılmaksızın yeniden yayınlanmamalı ve kullanılmamalıdır.”

C. İnternette yapılan yayınlara ilişkin yargılama

12. Davalılar, “İnternet gazetesinde yayımlanan bir yazının kanunen sadece İnternette ilk görünen halinin dava edilebileceğini ileri sürmek” (“tek yayın kuralı”) için, ikinci davadaki savunmalarını değiştirmek üzere başvurmuşlardır. Davalılar böylece ikinci davanın, 1980 tarihli Zamanaşımı Kanununun 4A maddesi gereğince zamanaşımına uğradığını iddia etmişlerdir.

13. Asliye Mahkemesi (High Court) bu talebi 19 Mart 2001 tarihinde reddetmiştir. Asliye Mahkemesi yönde karar verirken, bilhassa *Duke of Brunswick – Harmer* kararında ifade edilen, hakaret içeren bir açıklamanın yayımlandığı her seferinde ayrı bir davaya yol açabileceği şeklindeki common law kuralına (bk. aşağıda parag. 20) dayanmıştır. Asliye Mahkemesi bu kurala göre, internette yayımlanmış hakaret içeren yazıya her erişim anında bir dava sebebinin meydana gelmiş olabileceğini belirtmiştir (“İnternet yayını kuralı”).

14. 20 Mart 2001 tarihinde Asliye Mahkemesi, davalıların birinci davada savunmalarını verdikleri 21 Şubat 2000 tarihinden sonra yazıları İnternette tutma mecburiyetinde olduklarını ileri sürmelerinin makul bir sebebi bulunmadığını belirtmiştir. Sonuç olarak bu mahkeme, ikinci yargılama kapsamında ileri sürdükleri sınırlı sorumsuzluk savunmasını reddetmiştir. 27 Mart 2001 tarihinde ikinci davada G.L. lehine karar çıkmış, zararın hesaplanması saklı tutulmuştur. Başvurucu bu tarihte uyuşmazlık konusu yazıları internet sitesinden kaldırmıştır.

D. Üst Mahkeme (The Court of Appeal) önündeki yargılama

15. Davalılar, Asliye Mahkemesinin 19 Mart 2001 tarihinde verdiği, tek yayın kuralının uygulanmayacağı yönündeki kararına karşı üst başvuruda başvurmuşlardır. Davalılar, İnternet yayını kuralının bir sonucu olarak, İnternet arşivleri bulunan gazetelerin hakaret içeren materyali yeniden yayımlamaktan aralıksız sorumlu tutulabileceklerine işaret ederek, bu kuralın Sözleşme’nin 10. maddesini ihlal ettiğini iddia etmişlerdir. Davalılar

bu kuralın kaçınılmaz olarak gazetelerin internet ortamında arşiv hizmeti sunma arzuları üstünde caydırıcı bir etki yaratacağını ve böylece ifade özgürlüğünü sınırlandıracağını iddia etmişlerdir.

16. Üst Mahkeme 5 Aralık 2001 tarihli kararla, ikinci yargılama sonucunda verilen karara karşı yapılan üst başvuruyu reddetmiştir. Heyet başkanı Yargıç Simon Brown şu açıklamada bulunmuştur:

“*Duke of Brunswick* kararında ifade edilen kuralın, gazeteleri arşiv oluşturmaktan ve bunları erişime sunmaktan caydırarak ifade özgürlüğünü kısıtladığı şeklindeki teze katılmıyoruz. Her ne kadar, yazılı ya da internet üzerinden arşivlerin oluşturulması toplumsal bir yarara hizmet ediyor olsa da bu, ifade özgürlüğünün görece önemsiz bir görünüşüdür. Arşive koyulan belgeler güncelliğini yitirmiş olup, bunların yayınlanması güncel belgelerin yayınlanması kadar önemli değildir. Aynı şekilde hakaretle ilgili mevzuatın mutlaka arşiv oluşturulmasını engelleyeceğini de düşünmüyoruz. Arşivlenen belgeler hakaret içeriyorsa ya da içerme ihtimali bulunuyorsa okuyuculara bunlara gerçek değeri vermemeleri tavsiyesinde bulunan uygun bir uyarının eklenmesi, kural olarak her tür kısıcılığı ortadan kaldıracaktır.”

17. Davalıların temyiz talebi, Temyiz Mahkemesi (Lordlar Kamarası) tarafından 30 Nisan 2002 tarihinde reddedilmiştir. Daha sonra başvurucunun G.L.’ye belirli miktar tazminat ile iki davadaki yargılama giderlerini ödemeyi kabul etmesi karşılığında, iki taraf aralarında anlaşmışlardır.

II. KONUYLA İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMA

A. Zamanaşımına ilişkin 1980 tarihli yasa

18. 1980 tarihli zamanaşımına ilişkin yasanın (“1980 tarihli Yasa”) 2. maddesi, haksız fiil davaları için altı yıllık genel zamanaşımı süresi öngörmüştür. Söz konusu yasanın 4A maddesi bu süreyi hakaret davası için sınırlamış ve şu şekilde düzenlemiştir:

“İşbu yasanın 2. maddesiyle öngörülen genel süre

a) hakaret ya da iftira nedeniyle açılan davalarda,

b) değerli bir evrakın geçerliliğini şüpheye düşürme, malı kötüleme veya tüm diğer kötü niyetli sahte beyanlar nedeniyle açılan davalarda,

uygulanmaz. Bu davaların her biri, davaya neden olan eylemin gerçekleştiği tarihten itibaren bir yıl sonra zamanaşımına uğrar.”

19. 1980 tarihli yasanın 32A maddesi aşağıdaki gibidir:

“1. Mahkemenin aşağıdaki hallerde bir dava açılmasını hakkaniyete uygun bulması halinde,

a) işbu yasanın 4A maddesinin uygulanması davacının ya da temsil ettiği kişilerin aleyhine olacak ise, ve

b) bu fıkra uyarınca mahkeme tarafından verilecek her tür karar davacının ya da temsil ettiği kişilerin aleyhine olacak ise,

ilgili davanın tamamı veya dava sebeplerden biri bakımından bu hükmü uygulamayabilir.

2. Mahkemenin bu maddeyi uygulaması durumunda davanın bütün koşullarını ve bilhassa aşağıda belirtilen hususları dikkate almak zorundadır:

a) davacının gecikme süresi ve gecikme sebepleri,

b) gecikme sebebinin veya sebeplerinden birinin davacının dava sebebini oluşturan olayı veya olaylardan birini 4A maddesinde belirtilen sürenin geçmesinden sonra öğrenmiş olmasından kaynaklanması halinde,

i. davacının söz konusu olay ya da olayları öğrendiği tarih, ve

ii. davacının söz konusu olaylar temelinde dava açma imkanı olduğunu ya da dava açamayacağını öğrendikten sonra gösterdiği özen ve sürati, ve

c) gecikme dikkate alındığında, konuyla ilgili delillerin hangi ölçüde

i. mevcut olmayabileceği, veya

ii. dava 4A maddesinde belirtilen sürede açılmış olsaydı, delilin şimdiye oranla öneminin daha az olup olmadığı.”

B. İnternette yayın kuralı

20. [1849] 14 QB 154 sayılı *Duke of Brunswick - Harmer* kararı çok önemli bir common law kuralı tesis etmiştir. 19 Eylül 1830 tarihinde, yani hakaret davasının tabi olduğu zamanaşımı süresinin altı yıl olduğu dönemde, *Weekly Dispatch* gazetesinde Brunswick dükü aleyhinde hakaret içeren bir makale yayınlanmıştır. Söz konusu makalenin yayınlanmasından on yedi yıl sonra dükün bir temsilcisi, anılan makaleyi içeren sayının bir örneğini bu gazetenin servisinden elde etmiş; bir nüshasını da *British Museum*’dan almıştır. Dük bu belgelere dayanarak bir dava açmıştır. Davalı ilk yayın tarihi esas alındığında, davanın zamanaşımına uğradığını ileri sürmüştür. Davaya bakan mahkeme, gazetenin anılan sayısının bir örneğinin davacının temsilcisine verilmiş olmasını, davaya sebebiyet verebilecek ayrı bir yayın olarak değerlendirmiştir.

21. [2001] QB 201 sayılı *Godfrey - Demon Internet Limited* olayında hakaret davası, daha önce kimliği belirsiz bir kişinin davacıya karşı hakaret içeren, başka bir internet sağlayıcısı kanalıyla yayınladığı bir mesajı

tartışma forumuna koyan, sonra da arşivleyen İnternet sağlayıcılarına yöneltilmiştir. Davaya bakan hakimın görüşü şu yöndedir :

“davalıların hakaret içeren bir mesajı yayımladıkları ya da mesajın kendi sunucularındaki bir tartışma forumunda yayımlandığı her seferde bu mesajın bulunduğu foruma erişimi bulunan, kendi sağladıkları internet servisindeki tüm abonelerin habere ulaşabilmesi amacıyla yayımladıkları kanısındayım. Bu nedenle müşterilerinden birinin “soc culture thai” forumuna bağlanarak davacıya hakaret içeren mesajdan haberdar olduğu andan itibaren bu müşteriye yönelik bir yayın mevcuttur.”

C. Sınırlı sorumsuzluk savunması

22. Sınırlı sorumsuzluk savunmasına ilişkin ilke kararı, [2001] 2 AC 127 sayılı *Reynolds - Times Newspapers* kararıdır. Bu karara göre sınırlı sorumsuzluk, hakaret davasına karşı kesin bir savunma teşkil etmektedir. Birkenhead’lı Yargıç Nicholls, Temyiz Mahkemesi önünde bu savunmaya ilişkin şu gözlemlerde bulunmuştur :

“ bu savunmanın, haberi yapan ile haberin ulaştığı kişi arasında haberin yapılmasını gerektiren bir ödev ya da yararın var olması gerektiği fikrini esas aldığı konusunda genel bir uzlaşma vardır. Bu açıdan Lord Atkinson [1917] A.C. 309, 334 sayılı *Adam – Ward* kararında, sıklıkla alıntılanan aşağıdaki gözlemde bulunmuştur:

“sorumsuzluk, bir haberi yayımlayan kişinin bu haberi yayınlamada hukuki, toplumsal ya da ahlaki bir yarar ya da görevinin bulunması halinde ve bu habere erişimin de haberin alıcısı için eşdeğerde bir yarar ya da ödev içermesi durumunda uygulanabilir. Bu karşılıklılık, asli bir unsurdur.”

C. Basın Şikayet Komisyonunun Davranış Kuralları

23. Basın Şikayet Komisyonu («PCC») düzenli olarak yeniden incelemeye tabi tutulan ve ihtiyaca göre değiştirilen davranış kurallarını kabul etmiştir. Bu kuralların güncel halinin ilk paragrafı aşağıdaki şekildedir:

“1. Gerçeklik

i. Basın gerçek dışı, yanıltıcı ya da çarpıtılmış haberleri ve görüntüleri yayınlamamaya özen göstermek zorundadır.

ii. Basın yayımladığı haber ve görüntülerden kayda değer ölçüde gerçek dışı, yanıltıcı ya da çarpıtılmış olanları en kısa zamanda ve gerekli önceliği vererek düzeltmeli ve gerekirse bir özür yayımlamalıdır.

iii. Basın tarafgir olmakta serbesttir, fakat olayları, tahminleri ve yorumları birbirinden açıkça ayırmalıdır.

iv. İki taraf arasında varılan anlaşmada farklı bir hüküm bulunmadıkça ya da üzerinde anlaşmaya varılmış yazılı bir beyan yayınlanmadıkça, bir yayın, taraf olduğu hakaret davasının sonucunu hakkaniyete ve gerçeğe uygun olarak aktarmalıdır. “

D. Amerika Birleşik Devletleri’nde uygulanan tek yayın kuralı

24. İngiliz mahkemelerinin aksine, Amerikan mahkemeleri “tek yayın kuralı” nı uygulamaktadırlar. İlk olarak 1941’de yayımlanan, sonrasında pek çok baskı yapmış ve 1946’da hala yayınlanmakta olan bir kitabın konu olduğu (1948) 81 N.E.2d 45) sayılı *Gregoire - GP Putnam’s Sons* davasında New York Üst Mahkemesi, *Duke of Brunswick – Harmer* kararında belirtilen kurala atıfta bulunmuş, fakat bu kuralın "modern kitlesel yayın yöntemlerinin doğuşuna tanıklık eden bir döneme göre çok geride kalmış bir devre" ait olduğunu ve modern koşullara uygun olmadığını belirtmiştir. Üst Mahkeme söz konusu kuralı uygulamamış ve aşağıdaki şekilde karar vererek, zamanaşımı süresinin 1941 yılında, suçlanan kitabın ilk satışa çıktığı andan itibaren işlemeye başladığı sonucuna varmıştır:

“[*Duke of Brunswick – Harmer* kararıyla koyulan kural], zamanaşımının, ihtilaf konusu kitabın bir nüshası var oldukça ve kitabın editörü bunu satışa ya da halkın erişimine sunmaya devam ettikçe işlemeye başlamayacağını öngörmektedir. Bu kuralın uygulanması yasa koyucunun iradesine aykırı düşer.”

25. Tek yayın kuralı, daha sonra (2002) NY int 88 sayılı *Firth - State of New York* davasında, 16 aralık 1996’da yapılan bir konferans esnasında kamuoyuna açıklanan ve aynı gün internette yayımlanan bir raporun konu olduğu bir internet yayınına uygulanmıştır. Söz konusu rapora karşı bir yıl sonra bir hakaret davası açılmıştır. New York Üst Mahkemesi bu davada zamanaşımının, raporun internet sitesinden ilk indirildiği andan itibaren işlemeye başladığına ve zamanaşımının internet kullanıcılarının daha sonraki erişimleriyle kesilmediğine karar vermiştir. Üst Mahkeme bu durumu aşağıdaki şekilde açıklamıştır:

“tek yayın kuralının kabul edilmesine yol açan ilkeler, internetin sunduğu eşzamanlı ve dünya çapında yayın olanaklarının hızla artışı da dikkate alındığında, kuralın raporun (..) internet üzerinden (...) yayımlanması durumunda (...) da *a fortiori* (evleviyetle) uygulanmasını gerektirmektedir. Çoklu yayını esas alan bir kuralın uygulanması, zamanaşımı süresini sürekli yeniden başlatarak belirsiz bir biçimde uzatılmasına, dava sayısının artmasına ve aynı zamanda davalıların sürekli saldırı riskiyle karşı karşıya kalmasına sebep olacaktır. Internet üzerinde, ki şüphesiz bu ağın bize sunduğu yarar büyüktür, haberlerin ve fikirlerin özgürce ve herkese açık biçimde yayımlanması, bu yolla kaçınılmaz biçimde engellenmiş olacaktır.

KARAR GEREKÇESİ

I. SÖZLEŞME’NİN 10. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

26. Başvurucu, internette yayın kuralının Sözleşme’nin 10. maddesiyle güvence altına alındığı biçimiyle ifade özgürlüğünü, haksız ve orantısız bir şekilde kısıtladığını iddia etmektedir. Bu maddenin ilgili kısmı aşağıdaki gibidir:

“1. Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir almak ve vermek özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir.

2. Kullanılması görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlükler, demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, (...) başkalarının şöhret ve haklarının korunması (...) için yasayla öngörülen bazı biçim koşullarına, sınırlamalara ve yaptırımlara bağlanabilir.”

A. Kabuledilebilirlik

27. Mahkeme Sözleşme’nin 10. maddesinin sadece haberleri iletme hakkını değil, aynı zamanda halkın haber alma hakkını da güvence altına aldığını bir çok kez belirtmiştir. (*bk. Observer ve Guardian – Birleşik Krallık, 26 Kasım 1991, §59b, Seri A no. 216; ve Guerra ve Diğerleri – İtalya, 19 Şubat 1998, §53, Recueil des arrêts et décisions 1998-I*). İnternet siteleri, erişilebilirlikleri ve çok sayıda veriyi saklamak ve yaymak konusundaki yeterlilikleri sayesinde, halkın güncel haberlere erişimine ve daha genel olarak haberlerin iletilmesinin kolaylaşmasına büyük oranda hizmet etmektedirler. Mahkeme, internette arşiv oluşturma internet sitelerinin sahip olduğu rolün asli bir bileşeni olduğu için, Sözleşme’nin 10. maddesinin uygulama alanı içinde yer aldığı görüşündedir.

28. Mahkeme başvurunun dile getirdiği şikayetin Sözleşme’nin 35(3). fıkrası çerçevesinde açıkça temelden yoksun olmadığını tespit etmektedir. Mahkeme aynı zamanda başvurunun diğer kabuledilemezlik sebeplerinden hiç birini taşımadığını saptamaktadır. Bu nedenle başvurunun kabuledilebilir bulunması gerekmektedir.

B. Esas

1. Tarafların görüşleri

a) Başvurucunun iddiası

29. Başvurucu internette yayın kuralının, bu ağ vasıtasıyla kamunun erişimine açık arşivler oluşturma kabiliyetini kısıtladığını iddia etmektedir. Söz konusu kuralın ifade özgürlüğü üzerindeki "caydırıcı etkisi", ilgilinin elektronik arşivlerinde bulunan haberin yayılması için herhangi bir girişimde bulunmaması nedeniyle daha da ağırlaşmaktadır. Sözleşme'nin 10. maddesi, tek yayın kuralının uygulanmasını gerektirmektedir.

30. Başvurucu, arşiv tutmanın ifade özgürlüğünün önemsiz bir görünümü olduğu yönünde Üst Mahkemenin vardığı sonuca karşı çıkmıştır. Başvurucu, tarihi verilerin bütünlüğünün ve erişilebilirliğinin açık ve demokratik bir toplumda büyük bir önem taşıdığına işaret etmiştir.

31. Başvurucu, bir hakaret davasında sınırlı sorumsuzluk savunmasının tam bir savunma olduğu dikkate alındığında, ilgilinin dava devam ederken uyuşmazlık konusu yazılara bir uyarı eklemek zorunluluğunun bulunmaması gerektiğini iddia etmiştir. Basın şikayet Komisyonu'nun davranış kuralları, bir yazının ancak yargısal bir karara ya da davacının lehine bir anlaşmaya konu olması halinde gazetelere bir görüş ya da uyarı yayınlama yükümlülüğü getirmektedir. Bunun dışında kurala getirilecek her tür farklı yorum basına çok büyük sayıda yayına kayıt düşme zorunluluğu getirecektir. İlgili, potansiyel olarak zamanla değişebilecek olan, hakaret içerdiği gerekçesiyle bir uyarı koyulması gereken yazıları seçme konusunda yaşanacak zorluk nedeniyle, internet üzerinden yayımlanan, her gün ortalama 500 kez indirilen arşivlerini sürekli olarak yeniden incelemek zorunda kalacaktır.

32. Başvurucu, Mahkeme'nin ortaya çıkan bu genel kuralı, görülmekte olan davanın özelliklerini dikkate almaksızın inceleyebileceğini iddia etmiştir. Başvurucu aynı zamanda G.L.'nin haklarının da söz konusu olduğunu kabul etmekle birlikte, tek yayın kuralının uygulanmasının, mahkemeye etkili başvuru hakkı üzerinde aşırı kısıtlama oluşturmayacağı kanaatindedir.

b) Hükümetin savunması

33. Hükümet, gazetecilerin suçlama konusu iki yazıyı kaleme alırken sorumluluk duygusuyla hareket etmedikleri şeklinde ulusal mahkemelerin vardıkları sonuçlara dayanmıştır. Başvurucu ayrıca söz konusu yazılarla ilgili uyarıyı sitesinde ancak 23 aralık 2000 tarihinde, yani ilk hakaret davası açıldıktan 12 ay sonra yayınlamıştır.

34. Hükümet, arşiv oluşturulmasının toplumsal bir yarara hizmet ettiğini kabul etmekle birlikte, ifade özgürlüğünün veya önemli bir görünümünü

oluşturmadığı kanaatindedir. Zira arşivlenen haberler, "bayat haberler"dir. Mevcut olayda ilgilinin internete arşiv tutamadığını ya da bundan caydırıldığını gösteren hiç bir bulgu yoktur. Öte yandan suç konusu yazılardaki kırııcı unsurları kaldırmak için kendisinden atması beklenen adımların kendisine yüklediği herhangi bir külfet yoktur.

35. Hükümet, başvurunun sürekli sorumluluğuna gidileceği yönündeki iddiası konusunda ise, mevcut olayda sürekli sorumluluk sorunu bulunmadığını gözlemlemiştir. Hükümet ikinci davanın ilk davayla eşzamanlı olduğuna ve olaydan yıllar sonra bayat iddialar doğurmadığına işaret etmiştir. Her halükarda, tek yayın kuralı uygulansa dahi: 1) başvurunun hakaret içerdiğini bildiği yazıları uyarı koymaksızın ve olayların gerçekliğini kanıtlamaya uğraşmaksızın yayınlamaya devam etmesi, İngiliz hukukuna göre bağımsız bir dava hakkı veren bir haksız fiil teşkil etmektedir, ve 2) şayet yasa, söz konusu kuralın uygulanmasıyla ilgili olarak, 1980 tarihli yasanın 31A maddesinden kaynaklandığı üzere, hakimlere belirli bir takdir hakkı vermiş olsa idi, davaya bakan hakimler davanın koşulları dikkate alındığında pek tabi ki bu haklarını G.L.'nin ikinci bir dava açmasına izin vermek yönünde kullanabilirlerdi.

36. Hükümet bu noktada, görülmekte olan davada G.L.'nin Sözleşme'nin 8 ve 6. maddeleri bakımından çatışan haklarının da söz konusu olduğunu vurgulamıştır. Tek yayın kuralı ile internete yayın kuralı arasında bir seçim yapılırken bunların dikkate alınması gerekmektedir. Hükümet, diğer hukuk sistemlerinde konuyla ilgili yaklaşımlarda bir uyum söz konusu olmadığına işaret etmiştir. Sonuç olarak, görülmekte olan davada internet yayını kuralının uygulanması başvurunun ifade özgürlüğüne yönelik meşru ve orantılı bir sınırlama teşkil ettiğinden, Sözleşme'nin 10. maddesi ihlal edilmemiştir.

2. Mahkeme'nin değerlendirmesi

37. Mahkeme ilgilinin ikinci yargılama sonunda mahkum edildiğini tespit etmektedir. Ayrıca başvurunun daha sonra G.L.'ye tazminat talebi ve iki yargılamaya ilişkin masraflar için ödeme yaptığını gözlemlemektedir. Mahkeme bu şartlarda, yapılan yargılamalardan ikincisinin ilgilinin ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale oluşturduğu kanısına varmıştır. Bu tür bir müdahale "hukuken öngörülmüş", 10(2). fıkrasında belirtilen meşru bir amaca ya da amaçlara yönelik ve bu amaçlara ulaşmak için "demokratik bir toplumda "gerekli" olmadıkça, Sözleşme'nin 10. maddesi ihlal eder.

a) "Hukuken öngörülmüş" olma

38. Başvurucu *Duke of Brunswick – Harmer* kararıyla kabul edilen ve *Godfrey - Demon Internet Limited* davasında geliştirilen kuralın uygulanmasının yarattığı müdahalenin hukukiliğine itiraz etmemektedir. Mahkeme aksi yönde karar vermek için bir sebep görmemekte ve ilgilinin

ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin, Sözleşme'nin 10(2). fıkrası anlamında "hukuken öngörülmüş" olduğuna hükmetmektedir.

b) Meşru amaç

39. İnternette yayın kuralı başkalarının haklarını ve şerefini korumayı amaçlamaktadır. İtiraz edilen müdahalenin meşru bir amaç taşıdığı hususu ihtilaflı olmayıp, Mahkeme de bunu kabul etmektedir.

c) "Demokratik bir toplumda gerekli"

i. Genel ilkeler

40. Mahkeme ifade özgürlüğünün demokratik toplumun asli temellerinden birini oluşturduğunu ve basına sağlanan koruyucuların özel bir önem taşıdığını hatırlatır. Basının, diğerlerinin yanı sıra, özellikle "başkalarının şeref ve haklarının korunması"yla ilgili koyulmuş bazı sınırları aşmaması gerekir; buna karşın kamu yararı taşıyan meseleler üzerine haberler ve fikirleri yayınlama görevi de basına düşmektedir. Basının haber verme işlevine, halk için bu haberleri alma hakkı eşlik etmektedir. Böyle olmasaydı basın asli görevi olan "bekçi köpeği" rolünü oynayamazdı (*bk. Observer ve Guardian – Birleşik Krallık 26 Kasım 1991, §59, Seri A no. 216*).

41. Mahkeme, basına dayatılan, meşru bir genel yarar taşıyan sorunların tartışılmasına katılmaktan caydırıcı yaptırımları ya da tedbirleri, Sözleşme'nin 10. maddesi açısından incelerken daha büyük bir özen göstermesi gerektiğini vurgular. (*bk. Bladet Tromsø et Stensaas – Norveç [GC], no. 21980/93, §64, CEDH 1999-III*). Ayrıca halkın almaya hakkı olan haberlere erişimini sınırlayan her tedbirin, çok zorlayıcı nedenlerle gerekçelendirilmek zorunda olduğunu hatırlatır. (*bk. Timpul Info-Magazin ve Anghel – Moldova, no. 42864/05, §31, 27 Kasım 2007*).

42. Buna karşın Sözleşme'nin 10. maddesi, basının halkın yararına olan ciddi meseleleri işlemesinin söz konusu olduğu durumlarda dahi, hiç bir sınırlama içermeyen bir ifade özgürlüğünü güvenceye almaz. Bu maddenin 2. fıkrası uyarınca basın ifade özgürlüğünü kullanırken, görev ve sorumluluklarına uygun davranmak durumundadır. Bu görev ve sorumluluklar, görülmekte olan davada olduğu gibi, basının yayımladığı haberlerin bireylerin şeref ve hakları üzerinde ağır etkiler yaratma riski taşıdığı durumlarda, özellikle önem arz etmektedir. Diğer yandan Sözleşme'nin 10. maddesinin gazetecilere sunduğu koruma, gerçeğe uygun ve sorumlu bir gazeteciliğin gerektirdiği ilkeleri gözetken, güvenilir haberler sunacak biçimde iyi niyetle hareket etme şartına bağlıdır. (*bk. Fressoz et Roire – Fransa [GC], no. 29183/95, §54, CEDH 1999-I ; ve Bladet Tromsø et Stensaas, a.g.k., §65*).

43. Mahkeme son olarak bir müdahalenin meşru olup olmadığını incelerken görevinin, kendi görüşünü ulusal makamlarınkine ikame etmek

değil, fakat ulusal makamların aldıkları kararların, Sözleşme'nin 10. maddesi açısından ve davanın bütünü ışığında üye devletlere tanınan takdir alanı içinde kalıp kalmadığını incelemek olduğunu hatırlatır (*bk. Handyside – Birleşik Krallık, 7 Aralık 1976, §50, A Seri no. 24*).

ii. Yukarıda ifade edilen ilkelerin görülmekte olan davaya uygulanması

44. Başvurucu, tek yayın kuralı yerine internet yayını kuralının kabul edilmesinin kendisini sürekli yargılanma tehlikesiyle karşı karşıya bıraktığını ileri sürmektedir.

45. Mahkeme öncelikle başvurucunun, internet üzerinde arşiv oluşturmanın, aktüalitenin ve haberlerin saklanması ve erişilebilirliğine büyük ölçüde hizmet ettiği şeklindeki tezine katılmaktadır. Bahse konu arşivler özellikle doğrudan halkın erişimine açık ve genelde ücretsiz olmaları nedeniyle, tarih eğitimi ve araştırmaları için değerli bir kaynak sunmaktadır. Mahkeme bu nedenle, demokratik bir toplumda basın ilk işlevi olan "bekçi köpeği" rolünün yanı sıra, daha önce yayınlanmış haberlerden yola çıkarak arşivler oluşturmak ve bunları halkın erişimine sunmak gibi değerli bir ikinci rolünün de olduğunu düşünmektedir. Ancak, geçmişteki olayların arşivlenmiş olması halinde devletlere yarışan haklar arasında denge kurması için tanınan takdir alanı, güncel olaylara ilişkin haberlere nazaran tanınan takdir alanından daha geniştir. Bu bağlamda, basının yayınlanmış haberlerin gerçekliğini teyid etmek suretiyle sorumlu gazetecilik ilkelerine uygun hareket etme görevi, güncel haberlere nazaran, doğası itibarıyla eskien ve yayınlanması ivedilik arz etmeyen geçmişe ilişkin haberlerde bakımından daha katı görünmektedir.

46. Mahkeme ayrıca hakaret davalarına zamanaşımı süreleri koymadaki amacın, hakarete uğrayanların itibarlarını korumaları için daha kısa sürede harekete geçmelerini sağlamak olduğunu, çünkü hakaretten dava edilen gazetelerin zamanın geçmesiyle kısıtlanmaksızın kendilerini savunma imkanına sahip olabilecekleri ve kaçınılmaz olarak zamanla belgelerin kaybolabileceğini ve hafızaların zayıflayabileceğini gözlemlemektedir. Bir zamanaşımı süresinin uzunluğu belirlenirken, basının ifade özgürlüğü hakkından yararlandığı korumanın, bireylerin şereflerini koruma ve gerekirse bu amaçla mahkemeye başvurma haklarıyla dengelemelidir. Uygun zamanaşımı sürelerini belirlemek ve zamanaşımı sürelerine istisnanın uygulanabileceği halleri göstermek, kural olarak, takdir yetkilerini kullanmakta olan Sözleşmeciler Devletlerin işidir (*bk. Stubbings ve Diğerleri – Birleşik Krallık, 22 Ekim 1996, §54-55, Recueil 1996-IV*).

47. Mahkeme, mevcut olayda yazılara karşı hakaret davalarının Aralık 1999'da açılmış olmasına rağmen, başvurucunun internet sitesinde arşivlenmiş ihtilaf konusu yazılarla ilgili uyarıyı ancak Aralık 2000'de yayınlamasının önemli olduğu kanısındadır. Mahkeme, hakaretimiz olduğu bilinen ya da hakaretimiz olabilecek yazılara eklenecek bir uyarının "kural olarak bu yazıların taşıdığı her tür kırılcılığı ortadan kaldırdığı" şeklinde Üst

Mahkeme'nin vardığı sonucu hatırlatır. Mahkeme, başvurunun uyarı eklemenin aşırı bir yükümlülük olduğunu savunması konusunda, başvurunun kendi arşiv hizmetini kendisinin yönettiğini gözlemlemektedir. Aynı şekilde Üst Mahkemenin hakaretimiz olma ihtimali bulunan yazıların gazetenin arşivinden tamamen kaldırılması gerektiğini ifade etmediğini kaydedilmelidir. Bu koşullarda Mahkeme, Üst Mahkeme gibi, yazılı basında yayınlanan bir yazıyla ilgili hakaret davası açıldığından gazetenin haberdar edilmesi halinde, söz konusu yazının yer aldığı internet arşivine uygun bir uyarı ekleme yükümlülüğünün ifade özgürlüğüne orantısız bir müdahale oluşturmadığı görüşündedir. Diğer yandan Mahkeme, başvurunun nihayetinde suçlanan yazılara kısa bir uyarı yazısı eklemiş olduğunu, bunun da başvuru tarafından bu uygulamanın taşıdığı zorluklara ilişkin ileri sürülen tezi desteksiz bıraktığını kaydeder.

48. Mahkeme yukarıda vardığı sonuç ışığında, internette yayın kuralının görülmekte olan davada uygulanmasının daha geniş bir caydırıcı etkisinin olduğu şeklindeki iddiayı incelemeye gerek olmadığı görüşündedir. Buna karşın başvurucuya yöneltilen hakaret davalarının ikisinin de aynı iki yazıyı konu aldığını kaydetmektedir. Suçlanan yazıların yayınlanmasından iki-üç ay sonra açılan ilk dava, bir yıl olan zamanaşımı süresi içindedir. İkinci dava ise ilk yayından 14-15 ay sonra, ilk davaya ilişkin yargılama henüz devam ederken açılmıştır. Mahkeme zamanın geçmesinin başvurunun internette yapılan yayın nedeniyle maruz kaldığı hakaret davasındaki savunmasını hazırlamasını engellediğini düşünmek için hiç bir sebep olmadığını gözlemlemektedir. Dolayısıyla mevcut davada hakaret nedeniyle süresiz bir sorumluluğun varlığına bağlı hiç bir güçlük gündeme gelmemiştir. Buna karşın Mahkeme, hakarete uğrayan kişilerin şereflerini korumak için gerçek bir imkana sahip olmaları gerektiğini kabul ederken, istisnai koşullarca haklı kılınmamış, geç açılmış bir hakaret davasının Sözleşme'nin 10. maddesi anlamında basın özgürlüğüne orantısız bir müdahale oluşturabileceğini vurgulamaktadır.

49. Mahkeme yukarıda ifade edilenler ışığında, başvurunun kendisi aleyhine açılan ikinci hakaret davası sonucunda ulusal mahkemeler tarafından, ihtilaf konusu iki yazıyı internette tutmaya devam etmesi sebebiyle mahkum edilmesinin, ifade özgürlüğüne yönelik haklı ve orantılı bir sınırlama olduğu sonucuna varmıştır.

50. Bu nedenle Sözleşme'nin 10. maddesi ihlal edilmemiştir.

BU GEREKÇELERLE MAHKEME
OYBİRLİĞİYLE, 1. Başvurunun geri kalan kısmının kabul edilebilir olduğuna,

2. Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edilmediğine,

KARAR VERMİŞTİR.

İngilizce kaleme alınmış ve yazılı olarak 10 mart 2009 tarihinde Tüzük'ün 77 §§ 2 et 3. maddelerine uygun olarak yayımlanmıştır.

Lawrence Early
Yazı İşleri Müdürü

Lech Garlicki
Başkan